مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

پوهاند محمد بشیر دودیال ۲۰۱۹/۰۸/۱۰

د افغانستان د خپلواکۍ د ترلاسه کولو د سلمې کلیزې په مناسبت

لومړۍ برخه

وروسته تر استقلال څخه په افغانستان کې اقتصادي اوزیربنایي چارې:

سریزه:

خپلواکي یواځې د هغې د معنوی ارزښت له مخې نه، بلکې له دې پلوه هم د درناوی او ارزښت وړ ده چې ملتونه په خپله او خپلې خوښې سره سم د تعالی او ترقی په لوري ګامونه اوچتوي. خپلواکي لوی نعمت دی. افغانانو ته خپلواکی ډیر اوچت ارزښت لري. په خپلواکي کې د ولسونو خیر- ښیګڼه عمرانی چارې، دتعلیم وده، ملی رفاه، بین المللی حیثیت، ملی غرور او نور مادی او معنوی امتیازات او ښیګڼې خوندي کیږي. افغانستان له نن څخه سل کاله مخکې، یعنی په ۱۹۱۹کې د غازي امان الله خان په مشري او زمونږ د نیکونو دبیساری قربانی او فداکاری په برکت خپلواکي ترلاسه کړه. د خپلواکي تر لاسه کولو یواځې سیاسی اړخ ندرلود، بلکې له خپلواکي سره سم، په هیواد کې ګڼ شمیر اصلاحات، لوی ریفورمونه او ملی شعور کې ژور تحول هم راغی. د استقلال په ګټلو سره د هیواد نجونو ته دتحصیل زمینه برابره شوه، د افغانستان ښځې له خپلو حقه حقوقو څخه خبري شوې، اداري بنسټونه ورغول شول، په تجارت او مالي چارو کې لوی تحول راغی او هیواد ته نوی فرهنګ، تکنالوژي، علمی مرکزونه، مطبوعات، عامه خدمات، فابریکې، اقتصادی پلانونه او برنامې معرفي شوې. غازی امان الله خان وروسته تر استقلال څخه لویې اقتصادی پروژې پیل کړې، د لومړي ځل لپاره د ریل پټلی، د راډیو دستګاه، دبریښنا د تولید پروژې، د مخابراتو، تیلفون او مراسلاتو عصر سیستم ، دنجونو دتعلیم او باسواده کولو پروګرامونه او د ګمرکی چارو سمون پیل شو. جنسی مالیه لغو او په ځای یې نقدی مالیات وضع کړل. دغه اقدام هم د تولو مالیه ورکوونکو لپاره او هم د دولت لپاره خو اړخیزه ګټور و، همدارنګه د تجارت او د سرمایګذاری، له منابعو څخه د استفادې، بودجې جوړونې، بهرنیو هیوادو سره قراردادونو،د داخلی تولیداتو، د ترانسپورتی شبکو د پراختیا، د اوبو د بندونو، ترانزیت، کانې توکو، د افغنی د ارزښت د ساتنې او نورو برخوکې ژور ریورمونه راغلل. د دغو اصلاحاتو بهیرد تیرو سلو کلونو په بهیر کې خپل ارزښت ساتلی دی. د افغانستان نوی نسل ته په کار ده چې له تاریخ څخه ښه زده کړه وکړی او له تیرو تجربو څخه د یوې پانګې په توګه کار واخلی. موږ باید د راتلونکو موفقیتونو د ترلاسه کولو لپاره پخوانی تجارب او د تاریخ لوست مخې ته کیږدو. د استقلال له ګټلو وروسته، د غازی امان الله خان له خوا شروع شوی هغه مترقی او روښانه څېرکی چې

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

د ګران هیواد، افغانستان نیکمرغه راتلونکی یې تضمنوله؛ ندی بشپړ شوی، هیله ده چې اوسنی نسل به دغه ناتمام ځپرکی بشپړ کړي. په دغه مقاله کې د هیواد د استقلال د سلمې کلیزې په ویاړ له استقلال څخه ورسته په ریفورمونو باندې بحث او څېړنه شوې ده.

د امانیه دورې ریفورمونه:

د امان الله خان حکومت د استقلال له اعلان او له انګریزانو سره د خپل حساب تر پاکولو وروسته، کورنیو اصلاحاتو باندی لاس پوری کړ. د افغانستان خلکو سره د پرمختګ هیله وه. ډیر په کلکه یی د دولت ملاتړ وکړ او ټولو ریفورمونو ته یی په عمل کی ښه راغلاست ووایه . لکه هغسی یی چی دافغانستان پتمن ولس له انګریزانو سره په خپل سرو مال باندی هڅی وکړی، همداسی یی هم د نوی معارف د خپرولو . په خپلو مالیاتی ورکړو او په ځو روپیو کی د ځو پیسو اعانی په ورکولو سره چی د معارف اعانه بلل کیده برخه واخیسته او د سړکونو په غځولو کی په خپله خوښه حاضر شول او له نویو صنایعو او نوی نظام څخه یی په کلکه ملاتړ وکړ آن دا چی د هیواد ښځو په هیواد دننه ښوونځیو ارشاد النسوان د جریدی په خپرولو د ښځو د ملاتړ ټولنی په جوړولو او نورو چارو کی برخه واخیسته.
په عمومی توګه خلکو په دغو ټولو نا اشنا ریفورمونو کی پرته له هیڅ تعصب ، زور، دود پالنی او کوم منفی غبرګون څخه، له خپل ځوان دولت څخه ملاتړ وکړ. په دی توګه پاچا وکولای شول چی خپل ریفورمونه په لومړی پړاو کی له ۱۹۱۹ څخه تر ۱۹۲۴ پوری په بریالیتوب او زړورتوب، د خارجی دسیسو او ارتجاعی قوتونو له مخالفت سره سره تطبیق کړی، خو د ریفورم دوهمه مرحله چی له ۱۹۲۷ څخه وروسته زور وربآندی واچول شو، د هغو د ډیرو لویو ګټورتوبونو سره سره په نطفه کی شنډ کړل شول. دا ځکه چی هغه مهال ولس د فکری نبوغ، له روڼتیا او وبښتابه او د عصری ریفورمونو سره د آشنایی له پلوه له خپلې زمانې څخه وروسته و. له بلې خو مکار او حیله ګر دښمن په کمین کې و. استعمار لا هم نه غوښتل چې افغانستان د ترقی په لروي ګام اوچت کړي. استعمار غوښتل چې د افغانستان هغه ځوان او مترقی دولت چې هم یې دوی ته ماتې ورکړی او هم یې د دوی نړیوال تکبر له خاور سره برابر کړی دی، بیرته معدوم او دغه هیواد بیرته د تیارې او وروسته پاتیوالی کندې ته وغورځوي.
ارتجاع او استعماری قوتونو د ولس له صداقت، اسلامی پاکو احساساتو، ساده او بی الایشه تفکر څخه ناوړه استفاده وکړه او د همدوی په واسطه یې د دوی مترقی دولت له پښو وغورځاو او همدوی یې د ریفورم په مقابل کې ودرول.
د امانیه حکومت د اصلاحاتو دوهم پړاو په وړاندې یو شمیر روحانیونو او فیوډالانو مخالفت وکړ . دغه مخالفت د بهرنیو هیوادونو دسیسه او مداخله وه، دا سمه نه ده چې موږ ووایو چې امانیه نهضت د ولس نه خوښید، بلکې واقعیت دا دی چې عامه اذهان د دغه نهضت په وړاندې په ناوړه توګه تحریک شول. خو په واقعیت سره باید ووایو چې دا ډول قضاوت، چې د اصلاحاتو ناکامی یی د افغانستان یواځې او یواځې د ملت جمود او تعصب بللی هم سم نه دی، په واقعیت کی د افغانستان خلکو لکه د هری بلی ټولنی په شان غوښتل، چی ترقی وکړی، اما دلته تحرکات او ناوړه نیتونه وو . د افغانستان تاریخ دا نه راښیی چی د افغانستان خلک دی په هیڅ دوره کی د تمدن او فرهنګ په وړاندی دریدلی وی او یا دې مثلاً د خپل استقلال د ناجي په مقابل کی چی د فابریکو ، د وسپنی د پټلی، مدرسی ، ورځپاڼی تخنیک او علم او فن عصر ته یې معرفی کول، د هغه د مترقی پلان په وړاندی ودریږی . لکه هغسی، چی یی د محمود غزنوی پر مهال دا کار نه وکړی، د استقلال له ګټلو وروسته هم د ترقی او فرهنګ په ضد نه دریدل. دپړدیو د تحریکاتوو تر څنګ دلته یو بل عامل هم موجود و چې هغه د یوشمیر چارواکو بیعدالتی، له ولس سره ناوړه چلند او عدم صداقت و. البته غازی امان الله خان په خپلو مامورینو ډیر باور کړی و، حال دا چې یو شمیر یې صادق او هیوادپال نه و. په ډول ډول دسیسو سره ځوان پاچا ته د شکایتونود رسولو مخه نیول کیده او حقایق ورڅخه پټ ساتل کیدل ، نو ځکه لکه هغسې چې زمونږ د خلکو پاځون تل د ظلم او خیانت په وړاندې و، نو دا وخت یې د بهرنیو مغرضو کړیو د تحریک ترڅنګ د ظالمو چارواکو په وړاندې هم پاځون پیل کړ ، یعنی هم بهرنۍ مداخلی او هم تر یوې اندازې داخلی نارضایتی موجودې وې . که نه په لومړي سر کې ولس یعنی همدغو خلکو په امانی دوره کی له خپلی بیوزلی سره سره سړکونه جوړ کړل او ښوونځي یی ورغول او د معارف خپراوی ته یی اعانه ورکړه او خپلو مالیاتو کی یی زیاتوالی ومانه . د پکتیا خلکو د هغه وخت د جرایدو په شهادت په خپله سپور جواری خوړ، خو په خوست، ګردیز، زرمت او ځمکنیو کی یی د څلورو ښوونځیو لپاره ۷۵ زره افغانۍ ټولی کړی چی دا په هغه وخت کې ډیرې پیسې وې. دغو ښوونځیو ۴۰۰ زده کوونکی یی لرل. د کندهار هټیوالو پخپل لګښت ښوونځي جوړ کړ، په کابل کی یوه ورځ ملکی ثریا په نړۍ کی د ښځو د ترقی په هکله خبری کولی او د افغانستان د ښځو وروسته پاتی حالت یی بیان کړ ښځو دردناکه ژړا وکړه او ۵۰ تنو ښځو سمدستی ځانونه د معارف چوپړ ته چمتو او د نجونو د لومړنی ښوونځی بنسټ یی کیښود. ملکه دومره خوشحاله شوه چی پخپله یی د مستوراتو د ښوونځی د مفتش دنده په غاړه واخیسته (۱۲۹۹- مرغومی)
په دې ترتیب سره ګورو چې د افغانستان د اړ- دوړ او اغتشاش علت هم د بهرنیانو مداخلې او هم د دولت په ناوړه اداره او د دولتی مامورنیو په بی کفایتی کی و چی هره مهمه ، حیاتی او سپیڅلی دنده یی د رشوت او خیانت په ناولتیا ککړه کړی وه. دخپګان خبره دا وه چې مهربان او رعیت پروره پاچا ته دغه مسایل نه رسول کیدل. یعنې ته په نږدې

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

کسانو کې صادق کارکوونکی کم وو. همدا لامل و، چې پاچا او دولت د خپلو خلکو له ملاتړ څخه بې برخې شو او نور نو یوائې پاتې وو نو دا وخت بهرنی دښمن د خلکو له دغی عمومی نارضایتی څخه غلطه ګټه پورته کړه او ارتجاعی اقلیت مسلوب الحقوق قوت یی چی د دولت او ریفورم په دښمن باندی بدل شوی و، ډګر ته رادننه کړ ، چی دوی د خرابکاری له لامله دولت راوپرځید، کنه همدغه مخالف قوتونه او بهرنی دښمنان لا موجود او فعاله و چی دولت د خلکو په ملاتړ دواړو ته ماتی ورکړه او پر مخ ولاړ. د هغه مهال خوش باوره جرایدو د کلنل لارنس، جونز(بغدادی پیر) او نورو ګوډاګیو د جادویی ځواک په هکله یادونی وکړی، خو هیچا دغی خبری ته ډیر پام ونه کړ. دا ځکه چې پاچا امان الله خان یو صادق او په زړه پاک شخص و، ده په خپلو مامورینو، ولس، ګاونډیو، سفارتونو او وزیرانو ډیر اعتماد کړی و، خو پورته یادو شویو ستونزو د عالی او مترقی ریفورمونو د نړیدو زمینه برابره کړه او د بهرنیو جاسوسی لاسونو او کورنیو ارتجاعی ځواکونو لپاره یی لاره هواره کړه. که دغه دسیسې نه وای د استقلال د ګټلو او د هیواد د ترقی لپاره زموږ د نیکونو قربانی او د مترقی پاچا امان الله خان هلې ـځلې نه هدر کیدلی. دلته به د استقلال له بیا ګټلو روسته یو شمیر ریفورمونو باندې رڼا واچوو:

له استقلال ترلاسه کولو وروسته عمراني، مالی او اقتصادی چارې

وروسته د استقلال د بیا ترلاسه کولو څخه، دافغانستان ځوان مترقی او وطنپال پاچا ډیر ژر د هیواد د رغاونې او عصري کولو په خاطر کلکه ملا وتړله. راز راز ریفورمونه یې پیل کړل. د ده ریفورمونه له سیاست او حکومتولی څخه شروع، بیا یې ټولنیز مسایل او وروسته تر هغه یې اقتصادی برنامې او پروګرامونه تر کار لاندې ونیول. لومړنی اقدام یې ټولنیز عدالت ټینګول و. پاچا په دې باندې باورې و چې د سیاسي استقلال ترڅنګ اقتصادی استقلال یو ضروری شرط دی. غازی امان الله خان دخپلو مترقی پلانونو په اعلانولو سره د ملت په زړونو کې ځای ونیو او ټول ولس یې تر شا ودرید. شاوخوا نور هیوادونه هم د ده له اصلاحاتو څخه اغیزمن شول، په ترکیه کې ریفورم مستقیماً د پاچا امان الله خان د درایت او تدبیرونو څخه متاثر و، له مصر څخه تر هند پورې د خپلواکی غوښتنی او استقلالیت احساسات په څپو شول. د هیواد دننه د ژوند په ټولو ډګرونو کی مثبت بدلون راغی . دغه بدلونونه په دوو پړاوونو(مرحلو) کی څیرلای شو:

امیر امان الله خان په لومړی پړاو کی د خپلو اصلاحاتو په تطبیق کی ډیر ګړندی او پوره بریالی و او هغه دا چی د ملت د اکثریت بزګرانو، شپنو او پیشه ورانو په وړاندی یی پخوانی درانه بارونه سپک کړل. جنسی جبری ستونزمن مالیات، د آذوقې خریداری، د غلې حواله کول اجباری اذوقه رسول، ډیرو زیاتو پړاوونو ته د دولتی مالیاتو د راټولولو اجاره داری، د مالیه ورکوونکی او مالیه اخیستونکی تر منځ د فیوډال او ملکانو واسطه، د قریه داری زوړتشکیل، د ناشمیرل شویو څارویو د مالیاتو اخیستل، اجباری کار او بیګار، له پیشه ورو او صنعتکارو څخه د بازار بیلابیل ټکسونه، مریی (غلام لرل) او نور یی ټول منع کړل. د ځمکی مالیات په نغدی بڼه واړول شول او ټول مالیه ورکوونکی په سیده توګه پرته د ملک او خان له مداخللی او ناجایزې استفادې څخه، د دولت له مالی دفترونو سره وتړل شول دولت خپل ټول ضرورتونه په نغدو پیسو، په شفاف ډول او په خپل زړه پیرودل. د څاروی روزونکو څاروی هر کال شمیرل پیل شول او د هغو د موجودیت له مخی به مالیه اخیستل کیده او د دی موخی لپاره یو جلا قانون چې (قانون مواشی) نومید، جوړ شو. د لومړی ځل لپاره د رسمی ارقامو عصری ثبت او د احصائیې سیتسم مروج شو. په کابل کی د مالیې د اداراتو د چارو د تنظیم په خاطر د اصول دفتر ښوونځی پرانیستل شو چې مدیر یی مرزا مجتبی خان و او د دغه ښوونځی فارغان به د هیواد د مالیې وزارت په مامورینو کی ګومارل کیدل. له دغه اقدام څخه موخه دا وه چې عامه مالی چارې په ښه او شفاف ډول مدیرت شي. په همدې خاطر د افغانستان د مالی مدیریت او د عامه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

مالی چارو د نظام په تاریخ کي دا مرحله یوه بیساري رڼه او د تحول دوره ګڼل کیږی. د دغه نیک اقدام او سنجول شوي کار د هیواد زړی حسابی چاری په یوه نوی عصر سیستم باندی واړولی چی ښاری ښه یی غوره کړه . غازي امان الله خان په دي باندي ښه پوهید، چي د افغانستان مهم تولیدات او پیداوار کرنیز محصولات دي. یعني مالداری او کرنه تر هغه وخت پورې د افغانستان په اقتصاد کي مهم رول لري، تر څو چي نوی صنایع په پښو ودریږی، نو له همدې امله د کرنی مامورینو او د مالیاتو د تحصیل لپاره په ۱۹۲۳ م کی یو شمیر قوانین جوړ او وضع شول. د مسلکی، ماهرو او ورزیده حکامو د روزنی په خاطر په مرکز کی د حکامو ښوونځی جوړ او فارغان یی سیمه ییزو ادارو کی مقرریدل او د حکامو او مامورینو د دندو قانون یی جوړ او د اداري د تنظیم چاری یی په ۱۹۲۲ کال کی سمبالی کړ ی. دا د هیواد اداري سیستم کي تر ټولو یو عصری اصلاحی قدم و. له دی څخه یو کال مخکی یی د تشویق صنایع په نوم قانون پاس کړی و چی د مالیاتو د ریفورم له طریقه یی د صنایعو وده هڅوله . همدارنګه د تولیداتو د هڅونی په خاطر یی تقاوی وضع کړه سره له دی چی د دولتی املاکو د پلورنی قانون په ۱۹۲۳ م. کال کی د ځمکو د له لاسه وتلو او د بزګرانو د زیانمن کیدو لامل شو او له بلی خوا یی خصوصی ملکیتونه پیاوړی کړل، خو بیا هم یو قانون جوړ شو او موقوفه اراضی هم لا دمخه له منځه ولاړل. سوداګری هم پراخه شوه بی شمیره د هیواد دننه ګمرکونه راکم کړل شول د دغو ټولو ریفورمونو په پایله کی د پانګوني اندازه زیاته شوه ، د داخلی تولیداتو په برخه کي پرمختګ ګړندی شو او د سوداګریزو معاملاتو لپاره شرعی محکمی جوړی شوی او یو شمیر تجارتی شرکتونه لکه تنویرات شرکت، موټورزشرکت، درمل، رفقای افغان، اتحاد افغان، قمر، ضیا او جرمنی شرکتونه او د شوروی تجارتخانه او نور جوړ شول له دولت سره یو سوداګریز قرارداد لاسلیک شو. د بهرنی سوداګري د ښه تنظیم په خاطر، د افغانستان سوداګریز استازی قونسل او وکیل التجاره د افغانستان ګاونډیو هیوادونو کی وګومارل شول او سوداګریزی چاری یی اسانه کړی. دولت هم ملی تجارتی موسسات لکه امانیه شرکت او ثمر شرکت او نور جوړ کړل. په دي ډول سره ویلای شو چي په هغه وخت کي اماني دولت په ډیر ښه او سنجول شوي ډول سره د خصوصی او دولتی (عامه) سکتور ستراتیژی طرح کړی وه. دغي ستراتیژی د پانګوني لپاره ډیره مساعده زمینه برابره کړه. پانګونه په اقتصاد کي یو اساسی بحث دی. له دی امله چي تر دی مهال پوری په افغانستان کی د اروپا پانګه نه وه راغلی خو ورو ورو له افغانستان سره د اروپا سوداګری مخ په زیاتوالي وه. سره له دي چي دغه ډول سوداګری د داخلی صنایعو د پرمختګ لپاره دلږ وخت لپاره خنډ شوه دا ځکه چي د هیواد اقتصاد په ډیر لومړنی حالت کی او وروسته پاتی و، خو وروسته یي ډیر ښه نتایج لرل. دغه ډول د رکود لنډه مرحله هر هیواد تیره کړی ده. له دې امله چي تر دي مهال پوري زموږ مملکت کومی فابریکی، باتجربه او پاخه کارګرا او د وسپنی پټلی نه لرل، نو ځکه امانیه دولت په دی لټه کی شو چي افغانستان ته فابریکی او د وسپنی پټلی راولی او د ۱۳۰۷ کال په لویه جرګه کی یی دا خبره توضیح کړله چی دولت د الوتکو د ترمیم د یوی فابریکی په لټه کی دی او له موجوده د فابریکی پرته به یوه بله نوې فابریکه هم د سپینو باروتو د تولید لپاره جوړه شی. په افغانستان کی لومړنی باروت جوړوونکی ترکی متخصص رضابیک و چی د لومړنی نړیوالی جګړی د کلونو په ترڅ کی دلته اوسید او سپین باروت یی جوړول دغه شخص په ۱۹۲۱ م کال ومړ او پاچا په خپله د هغه په جنازه کی ګډون وکړ د هغه یو شاګرد فیض محمد نومی د دولت له دوو فرانسوی او جرمنی شرکتونو سره یو قرارداد لاسلیک کړ چی د هغه له مخی به په لسو کلونو کی د وسپنی پټلی له جنوب څخه تر شمال پوری وغځول شی. د دغه کار د سروی لپاره څلور تنه فرانسویان کابل ته راغلل او بیا له دی ځایه کندهار ته ولاړل، تر څو د وسپني د پټلی دیروژي لپاره کار پیل کړي.

له نن څخه تقریباً سل کاله مخکې د افغانستان ریل ګاډی

همدارنګه د تیلیفون او تلګراف د لین د غځولو چاری له مرکز څخه تر ولایتونو پوری پیل شوی په یغمان، جلال آباد او کندهار کی د بریښنا په ستیشنونو باندی کار پیل شو . د څرمن جوړولو باروت جوړولو سمنټو او ګوګړ جوړولو

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

فابریکو ته برېښنا ورسول شوه د موټرو د ترمیم، د پرزو جوړولو، صابون جوړولو، عطر، تار جوړولو او رخت اوبدلو، ترکاڼي او یخ جوړولو فابریکې او د پومبی د غوړ ایستلو ماشینونه په کندهار، مزار او هرات کی جوړ او ودرول شول. په همدی ډول د لاندنیو فابریکو جوړول هم په پام کی ونیول شول: قندسازی، نساجي، د نخی او جیم ټوکرانو جوړولو فابریکه، د تنی جوړولو فابریکه، د میوی ساتنی فابریکه، د کوچ او پوڅی جوړولو فابریکه (دلبیناتو د پروسس دستگاه)، د تیل خاک فابریکه او د کابل - مزار – شوروی اتحاد او ایران او ترکیې تر منځ د هوایی ډاگ د چارو پیل کول ، د غزنی د سراج او بند غازی د اوبو بندونه جوړ شول، د ځمکنیو د اوبو بند تړل او د نهر رزاق بشپړول هم تر لاس لاندی ونیول شول. اماني دولت د جرمنی له هیواد څخه د کاملته الوداد تجارتی معاملو حق او د پولند له هیواد څخه یی د ترانزیت حق ترلاسه کړ او له مسکو او برلین سره یی د سوداګریزو قراردادونو په هکله خبری پیل کړی . دا ټول د افغانستان د معاصرو دیپلوماتیکو روابطو بنسټ وګرځید چې تر نن ورځې پورې بیساری دي. د یو شمیر نورو قراردادونو د ترسره کولو لکه: د بدخشان د لاجوردو، د هرات د تیلو او د وسپنې ویلی کولو، د وسپنې د کانونو، د ډبرو د سکرو، ګوګړو (سلفرو)، سرپو، شوکانی ، مرمر، سپینی خاوری او نورو جامده معدنی توکو د استخراج او بهر برداری د چارو په خاطر یی پروګرامونه تر کار لاندی ونیول او د پکتیا، اسمار او نورو ځنګلونو د تنظیم او اداری لپاره یی پروګرامونه پیل کړل. امانیه دولت د هیواد دطبیعی منابعو د مدیریت بنسټ په علمي او پوخ ډول کیښود، همدارنګه د آسونو د نسلونو د زیاتوالی، د قره قل پسونو د نسل د عمومیت موندلو او د وریښمو د چینجو د روزنی لپاره پلانونونه جوړ شول. دمعاصر اقتصاد او د کرنیزو تدابیرو ترڅنګ د کرنیز تروج د خدماتو بنسټ هم همدا وخت کیښودل شو. په کابل کی د ملی صنایعو ننداړتون جوړ شو، د داخلی تولیداتو د تشویق په خاطر د دولت مامورینو ته له وطنی رخت څخه د جامو استعمال جبری شو. په دې توګه که چیرې موږ غواړو چې د افغانستان د اقتصاد ریفورم او نوی کولو پس منظر ځانته روښانه کړو، تر ټولو تاریخی دورو څخه د امانیه دورې بیلګه غوره کولای شو. د دغو ریفورمونو په پایله کی د دولت عایدات له پخوا څخه زیات او دوه برابره شول او په کال کی له ۸۰ میلیونو روپیو څخه ۱۸۰ میلیون روپیو ته ورسیدل دغه عاید له لاندنیو سرچینو څخه و:

- د ځمکو مالیات ۸۰ میلیونه،
- د خارویو مالیات ۲۵ میلیونه،
- ګمرکی مالیات ۴۰ میلیونه
- د صکوکو محصول لس میلیونه
- نور عواید ۲۵ میلیونه او ټول ۱۸۰ میلیونه روپی .

د دولت لوی لګښتونه دا وو:

د حربیی وزارت لګښتونه ۴۰ میلیونه
د معارف وزارت لګښتونه ۱۵ میلیونه
د بهرنیو چارو وزارت لګښتونه ۷ میلیونه
د مالیی وزارت لګښتونه ۳میلیونه
د تعمیراتو لګښت ۱۰ میلیونه
د دربار وزارت لګښتونه ۲۰ میلیونه
د کورنیو چارو وزارت لګښتونه ۱۲ میلیونه.
د عدلیی وزارت لګښتونه ۲ میلیونه،

نور لګښتونه خریداری او یو څه سپما ۶۷ میلیونه روپی.
په دې وخت کې د افغانی پیسو ارزښت داسی و چی سل کابلی روپی ۶۰ هندی کلداری کیدلی دا ځکه چی د ګلدارې سپین زرو روپیو دروندوالی دوه نیم مثقاله او د کابلی سپینو زرو د روپیو وزن دوه مثقاله و خو د کابلیو روپیو غش په سلو کی لس و وروسته بیا په افغانی روپیو کی غش په سلو کی ۲۵ ته پورته شو او بیې یې د بهرنیو نورو پیسو او په تیره بیا د هندی کلدارو په وړاندې کال په کال کمښت وموند، نو ځکه د ریفورم په لومړی پړاو کی د کابل په بازارونو کی د لومړنیو اړتیا وړ شیانو بیې په دی توګه وی:

نور بیا

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ